

Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

21

stycznia 2018

niedziela

19:00

NFM, Sala Czerwona

La decollazione di San Giovanni Battista

Andrzej Kosendiak – dyrygent

Ewa Marciniak – Battista (alt)

Bożena Bujnicka – Erodiade (sopran)

Aldona Bartnik – Salomè (sopran)

Joanna Dobrakowska – Angelo (mezzosopran)

Jaromír Nosek – Erode (bas)

Wrocławska Orkiestra Barokowa

Jarostaw Thiel – kierownictwo artystyczne

Program:

Antonio Maria Bononcini (1677–1726)

La decollazione di San Giovanni Battista [70']

I Intruduzione

II Aria: Sorga omai

III Recytatyw: Ma no, de' suoi bei raggi

IV Aria: Tutto attendo

V Recytatyw: Soffri mio Re

VI Aria: Perché il sole

VII Recytatyw: Ma tu che fai?

VIII Omicida è la pietà

IX Ritornel

X Recytatyw: Oh, di cieco pensiero

XI Aria: Parmi veder

XII Recytatyw: Mio sposo, mio signore

XIII Aria: Già costretta dal martir

XIV Recytatyw: Erodiade, deh cessa

XV Duet: Rieda pure / Torni pure

XVI Ritornel

XVII Recytatyw: Ecco a' tuoi cenni

XVIII Aria: Sì, cadrà la cervice

XIX Ritornel

XX Recytatyw: Al prigionier Battista

XXI Aria: Preziosa è quella morte

XXII Aria: Festivi, giulivi

XXIII Recytatyw: Ma a regia mensa assiso

XXIV Chór: Rapido da te lungi

XXV Recytatyw: De la tua vita

XXVI Aria: De le palme

XXVII Recytatyw: Non più, deh cessa

XXVIII Aria: Nulla si nieghi

XXIX Recytatyw: Ah, mio Rege

XXX Aria: Bacio l'ombre

XXXI Recytatyw: In questo orror

XXXII Aria: Con animo forte

XXXIII Ritornel

XXXIV Recytatyw: Qual annunzio beato

XXXV Aria: Tu che sei nume di pace

XXXVI Ritornel

XXXVII Recytatyw: Et ancora i tuoi voti

XXXVIII Aria: Tardi diviene all'ira

XXXIX Recytatyw: Figlia già fausto arride

XL Aria: Clizia, che e amante del Sole

XLI Recytatyw: Signor, giacché

XLII Aria: Il crin cingetemi

XLIII Recytatyw: Ecco, o Madre

XLIV Duet: Ho vinto o figlia / Vincesti

o madre

XLV Recytatyw: Così d'empio

XLVI Chór: Muore il giusto

A.M. Bononcini

OMÓWIENIE

Krzysztof Komarnicki

Dziwne, zaiste, są wyroki historii.

Dopiero od przełomu stuleci mamy jako takie rozeznanie, które z dzieł „Bononciniego” skomponował Giovanni, a które Antonio Maria (a jeszcze czasem obaj bywają myleni ze swoim ojcem – Giovannim Marią). Bracia Bononcini zastąpili jako wiolonczeliści: najpierw na bolońskim dworze kardynała, słynnego mecenasa sztuk i librecisty Benedetta Pamphiliego, a następnie w Rzymie, Wiedniu i Berlinie. Antonio Maria powrócił do Wiednia, by w 1705 r. objąć stanowisko *maestro di capella* na dworze cesarskiego brata, późniejszego cesarza Karola VI. Ostatnie lata życia Antonio Maria spędził w Modenie. Nie jest tak znany, jak Giovanni, który cieszy się stawą dość ambivalentną: wprawdzie skomponował pierwsze utwory przeznaczone na wiolonczelę, ale w późniejszych latach musiał uciekać z Londynu naznaczony piętnem plagiatora. Antonio Maria zaś nie miał żadnych problemów, a i kompozytorem był tegim, by użyć staropolskiego określenia.

Wkład Antonia Marii Bononciniego w oratorium wiedeńskie jest ilościowo skromny: uznaje się jego autorstwo zaledwie w przypadku czterech dzieł, przy czym jedno z nich zaginęło. Wszystkie są utrzymane w stylu, który przez dziesięciolecia wykształcił się na cesarskim dworze. *Stile severo*, czyli styl surowy, ma niezwykłą siłę oddziaływania. Skromna obsada instrumentalna, ograniczona do smyczków z continuo, przejrzysta, małogłosowa faktura, wyrafinowany kontrapunkt, który nigdy nie jest celem, lecz zawsze tylko środkiem, rezygnacja z wokalnych fajerków – to najważniejsze cechy tego kierunku, który można by przyrównać do osiągnięć Arvo Pärta pod względem siły ekspresji uzyskiwanej minimalistycznymi środkami.

Zadania, które stoją przed wokalistami, są bardzo szczególne. Koloratury są krótkie i nieliczne, służą tylko podkreśleniu wyrazowemu danego słowa w tekście, a ich niewielkie rozmiary nie pozwalają słuchaczowi zapomnieć, jakie to słowo. Dominuje piękna melodia, dostosowana do afektu tekstu. Od śpiewaka zatem nie wymaga się wielkiego głosu o olbrzymiej skali i cyrkowej giętkości, jak to było w ówczesnej operze od Neapolu po Londyn. Wystarczy jedynie czysta, jasna barwa, idealna intonacja, naturalność frazowania, dobry smak w ozdobnikach i umiejętność śpiewania ansamblu i chórów (te zawsze wykonywali soliści w pojedynczej obsadzie)

bez przekrzykiwania partnerów, perfekcyjna dykcja oraz umiejętność oddawania za pomocą niuansów w barwie głosu rozmaitych stanów emocjonalnych, zastępujących akcję sceniczną. Nie trzeba było być wybitnym śpiewakiem – wystarczyło być dobrym muzykiem i recytatorem.

Oratorium *La decollazione di San Giovanni Battista* miało premierę w cesarskiej kaplicy Józefa I podczas Wielkiego Postu w 1709 r. Dwuczęściowy układ, typowy dla oratorium, pozwalał na wygłoszenie kazania w przerwie między częściami. Libretto napisał Giovanni Domenico Filippeschi, naówczas ceniony poeta. Utwór opowiada o ostatnich chwilach Jana Chrzciciela, dość wiernie podążając za ewangeliczną historią przekazaną przez Mateusza, Marka i Łukasza. Kameralna obsada obejmuje partie sopranowe Herodiady i Salome, altowe Jana Chrzciciela i Anioła (pełniącego funkcję narratora) oraz basowe króla Heroda.

Dzieło rozpoczyna się niezwykłym wstępem – jego układ wolno-szybko mógłby nas skłonić do uznania go za rodzaj uwertury francuskiej, jednak jest to kreacja indywidualna kompozytora. Wolna część nie ma charakteru pompacyjnego marsza, ale przeciwnie: wprowadza nastroj powagi i religijnego skupienia. Nie jest to utwór przeznaczony na wejście ziemskiego władcy, lecz taki, który kieruje uwagę słuchacza ku sprawom niebieskim. Już wolna część jest utrzymana w polifonicznej fakturze, wystawiającej najlepsze świadectwo zarówno talentowi, jak i rzemiosłu Antonia Marii Bononciniego. Część szybka jest także polifoniczna.

Recytatywy zostały ograniczone do minimum, często zresztą są one zbliżone do ariosa. Arie stanowią zatem najważniejszy środek wyrazu, są głównym nośnikiem tekstu i jego przestania. Zwraca uwagę wysmakowana kolorystyka osiągnięta zwodniczo prostymi środkami, w istocie stanowiącymi szczyt wyrafinowania: od arii z towarzyszeniem skrzypiec unisono (*Il crin cingetemi* Herodiady) po kontrapunktyczne, jak *Bacio l'ombre* Jana Chrzciciela. W arii Herodiady *Già costretta* ritornel został opracowany w gęstej fakturze całego zespołu: kanonicznie wprowadzona melodia jest oparta na ciężkich (jak kamień leżący na sercu) roztożonych akordach w basie. Gdy wchodzi głos, podejmujący i rozwijający główną myśl muzyczną, akompaniament jest ograniczony do wysokich smyczków bez continuo: dwoje skrzypiec kontrapunktuje partię wokalną, a rolę podpory harmoniczną przejmuje altówka. Zabieg ten podkreśla lamentacyjny charakter arii, a jednocześnie daje szerokie pole do psychologicznych interpretacji.

Każda zresztą aria w *La decollazione di San Giovanni Battista* zasługuje na szczególną uwagę, każda jest miniaturowym arcydziełem. Wspomnijmy jeszcze tylko o arii Heroda *Nulla si nieghi* z akompaniamentem dwóch koncertujących wiolonczel – możemy sobie łatwo wyobrazić, że partie te napisał Antonio Maria dla siebie i dla brata. Zresztą w całym oratorium wiolonczela jest traktowana bardzo idiomatycznie.

Surowy, motetowy chór *Muore il giusto* podkreśla moralne przestanie dziecka. Oratorium kończy się tak, jak się rozpoczęło – w nastroju surowej powagi i religijnej kontemplacji.

Andrzej Kosendiak

Dyrektor Narodowego Forum Muzyki we Wrocławiu, dyrygent i pedagog, należy do najaktywniejszych muzyków i organizatorów życia muzycznego w Polsce. Absolwent Wydziału Kompozycji, Dyrygentury i Teorii Muzyki Akademii Muzycznej we Wrocławiu, w 2013 r. uzyskał stopień doktora habilitowanego. Wykłada na wrocławskiej Akademii Muzycznej. Zainicjował cykl wydawnictw płytowych *1000 lat muzyki we Wrocławiu*, jest pomysłodawcą i kierownikiem artystycznym projektu nagrania dzieł wszystkich W. Lutostawskiego. Dzięki jego staraniom realizowany jest wspólny projekt fonograficzny P. McCreesha i Chóru NFM, obejmujący nagrania wielkich dzieł oratoryjnych. Szczególnym zainteresowaniem artysty cieszy się muzyka dawna: w 1985 r. współzałożył zespół Collegio di Musica Sacra i do dziś nim kieruje. Koncertował w wielu krajach Europy, a także w USA, występował na najbardziej prestiżowych festiwalach i w renomowanych salach koncertowych. Nagrał nieznaną dotąd dzieła z Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu, z Biblioteki w Strasburgu, a także płyty zawierające dzieła A.M. Bononcini, G.G. Gorczyckiego (dwa albumy, z których pierwszy otrzymał nominację do Fryderyka, a drugi został wyróżniony Wrocławską Nagrodą Muzyczną), W.A. Mozarta, B. Pękiela (dwie płyty; jedna nominowana do Fryderyka 2017) i M. Mielczewskiego. Wkrótce ukąże się kolejne dwa krążki nagrane pod dyrekcją Andrzeja Kosendiaka: *Witold Lutostawski Opera omnia 07 – piosenki dla dzieci* oraz *Widma S. Moniuszki*. Artysta dyryguje NFM Filharmonią Wrocławską i Chórem NFM, Wrocławską Orkiestrą Barokową, Wrocław Baroque Ensemble oraz zespołami filharmonicznymi z całej Polski. W 2016 r. został laureatem Nagrody Prezydenta Wrocławia; ponadto otrzymał Dolnośląski Klucz Sukcesu w kategorii „Największa osobowość w promocji regionu”

oraz nagrodę Emocje 2017 Radia Wrocław Kultura w kategorii „Osobowość sezonu kulturalnego”.

Ewa Marciniac

Jest absolwentką Wydziału Kompozycji i Teorii Muzyki oraz Wydziału Wokalno-Aktorskiego na Akademii Muzycznej w Gdańsku, a także studiów podyplomowych w Musikhochschule w Stuttgarcie. Brała udział w prestiżowych konkursach wokalnych, m.in. w Międzyczelnianym Konkursie Wykonawstwa Polskiej Pieśni Artystycznej (I nagroda i dwie nagrody specjalne), Międzynarodowym Konkursie Sztuki Wokalnej im. Ady Sari w Nowym Sączu (wyróżnienia), IVC 's-Hertogenbosch (finał), Międzynarodowym Konkursie Muzycznym ARD w Monachium (finał). Występowała z wieloma prestiżowymi orkiestrami, prezentując wielkie formy muzyki oratoryjnej na estradach koncertowych w kraju i za granicą (m.in. w Filharmonii Narodowej, Filharmonii Śląskiej, filharmoniach w Krakowie, Gdańsku i Poznaniu, Berliner Philharmonie, Konzerthaus w Berlinie, Palais des Beaux-Arts, Kunsthau Luzern, Kongresshaus Zürich, Casino Basel, Casino Bern, Teatro La Fenice di Venezia, Filarmonica della Scala. Gościła również na wielu znanych scenach operowych i festiwalach muzycznych. Wykłada śpiew na Akademii Muzycznej w Gdańsku.

Bożena Bujnicka

W 2016 r. ukończyła z wyróżnieniem studia na Wydziale Wokalno-Aktorskim Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie w klasie I. Kłosińskiej. Kształciła się także w ramach programu Erasmus w Guildhall School of Music and Drama w Londynie w klasie R. Piernaya. W 2017 r. ukończyła prestiżowy Program Kształcenia Młodych Talentów Akademia Operowa w Teatrze Wielkim – Operze Narodowej, gdzie pracowała pod kierunkiem I. Kłosińskiej, E. Pessena i M. Rexrotha. Zadebiutowała w 2015 r. na deskach Teatru Wielkiego – Opery Narodowej, gdzie śpiewała partię Amora w *Orfeuszu i Eurydyce* Glucka (reż. M. Treliński). Od tamtej pory występuje w Teatrze Wielkim – Operze Narodowej, Operze na Zamku w Szczecinie i Operze Wrocławskiej. Jest laureatką krajowych i międzynarodowych konkursów. Przyznano jej również stypendium (2011) oraz nagrodę (2014) Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W marcu 2017 r. w Teatrze Wielkim – Operze Narodowej zadebiutowała jako reżyser, przedstawiając skróconą wersję *Czarodziejskiego fletu* Mozarta – *O Królestwie Dnia i Nocy oraz zaczarowanych instrumentach*. Spektakl, bardzo dobrze przyjęty, wszedł do repertuaru tej sceny na sezon 2017/2018.

Aldona Bartnik

Ukończyła Wydział Muzyki Dawnej w Królewskim Konserwatorium w Hadze, gdzie doskonalita swój warsztat wokalny pod kierunkiem R. Dams, P. Kooija, M. Chance'a, J. Feldman oraz P. Bertina. Jest też absolwentką studiów licencjackich w zakresie skrzypiec i śpiewu na Akademii Muzycznej im. K. Lipińskiego we Wrocławiu. W sezonie 2017/2018 została stypendystką organizowanego przez IMiT programu „Artysta – rezydent”, wystąpiła też w półfinale Concours Corneille we Francji. Ponadto została laureatką III nagrody w IV Międzynarodowym Wokalnym Konkursie Muzyki Dawnej „Canticum Gaudium” w Poznaniu. Wspólnie z pianistą M. Lammertsem van Bueren koncertuje z projektem *Melancholia*, poświęconym twórczości pieśniarskiej polskich kompozytorów (w 2018 r. ukazuje się płyta z tym materiałem). Śpiewaczka aktywnie promuje polską muzykę za granicą, prowadzi także bogatą działalność nagraniową. Koncertowała w znanych europejskich salach, współpracowała z takimi dyrygentami, jak m.in. G. Antonini, B. Bayl, F. Bonizzoni, Ph. Herreweghe, P. van Heyghen, K. Junghanel, V. Luks, P. McCreech, A. Parrott, J. van Veldhoven i T. Koopman.

Joanna Dobrakowska

Urodzona we Wrocławiu mezzosopranistka. Ukończyła z wyróżnieniem Wydział Wokalny Akademii Muzycznej im. K. Lipińskiego we Wrocławiu w klasie B. Makala, a następnie kontynuowała naukę śpiewu solowego na wiedeńskim Universität für Musik und darstellende Kunst pod kierunkiem H. Łazarskiej. Jest laureatką nagród oraz wyróżnień w krajowych i międzynarodowych konkursach wokalnych, a także stypendium polskiego Ministerstwa Kultury i rządu Austrii. Koncertowała w większości polskich filharmonii, w Austrii, Portugalii, Niemczech, Chorwacji, Szwajcarii, Turcji, Gruzji, Bułgarii, Izraelu, Syrii, we Francji oraz na Gwadelupie. Nagrała kilkanaście płyt CD: m.in. *Nieszpory* op. 37 Rachmaninowa z zespołem Accentus i Eric Ericson Chamber Choir pod dyktando L. Equilbey dla francuskiej wytwórni Naïve oraz serię płyt z muzyką polską XVIII i XIX w. ze zbiorów Biblioteki Jasnogórskiej dla wytwórni Musicon.

Jaromír Nosek

Ukończył studia na Wydziale Edukacji Uniwersytetu Karola w Pradze, uzyskując dyplom z dyrygentury chóralnej. Następnie skupił się na studiach wokalnych, które odbył w Konserwatorium Praskim oraz Akademii Sztuk Sceniczych w Pradze. Brał udział w kursach stypendialnych prowadzonych przez Dartington International Summer School, Accademia Chigiana w Sienie i Conservatorio di Musica Santa Cecilia w Rzymie. Współpracuje z renomowanymi orkiestrami i zespołami wokalnymi, takimi jak m.in. Collegium 1704, Cappella Mariana, Musica Florea, Prague Symphony Orchestra, Vox Luminis, Douce Mémoire, La Venexiana, Lautten Compagny czy Gli Angeli Genève. Występował na licznych międzynarodowych festiwalach, takich jak m.in. Pražské jaro, Salzburger Festspiele, Festival d'Ambronay, Settimana Musicale Senese, Festival Oude Muziek Utrecht, Festival Bach de Montréal i Festival del Centro Histórico de la Ciudad de México. Występuje zarówno w repertuarze oratoryjnym i kantatowym, jak i operowym – można go usłyszeć m.in. w Estates Theatre w Pradze, Stadttheater Schaffhausen, Centro Cultural de Belém w Lizbonie czy Hessisches Staatstheater w Wiesbaden.

Skład Wrocławskiej Orkiestry Barokowej:

I skrzypce

Zbigniew Pilch (koncertmistrz), Mikołaj Zgółka, Kamila Guz

II skrzypce

Adam Pastuszka, Violetta Szopa-Tomczyk, Małgorzata Malke

altówki

Piotr Chrupek, Michał Mazur

wiolonczele

Jarostaw Thiel, Bartosz Kokosza

kontrabas

Stanisław Smotka

pozytyw

Marta Niedźwiecka

klawesyn

Aleksandra Rupocińska

lutnia

Henryk Kaspercak

Organizator:

NFM – Instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez:

Sponsorzy:

